

Smag på landskabet i Skive Kommune

– Naturhandleplan for arealer ved Spøttrup Sø

Arealbeskrivelse og udpegninger

Foldene ved Spøttrup sø udgøres af en Østfold og en Vestfold. På vedlagte kort er bibeholdt hegnslinjer, som beskrevet af Skive Kommune, men i realiteten følger Østfolden mod øst kanalen, og i vestfolden indgår også en kulturgræsmark mod syd. Det er for omfattende at gennemgå revideret hegn i projektet her.

Østfolden består i praksis stort set kun af arealer beskyttet af Naturbeskyttelsesloven (mose og eng) langs den nordøstlige side af søen, fig. 1 og 2. Området er stedvis præget af trykvand. Mod nord indgår dog arealer, som pt. ikke er beskyttet natur. Vore beskrivelser vedrører kun de beskyttede områder. Vi har opdelt området i en nordlig og en sydlig del ved de botaniske beskrivelser. Begge områder er beskrevet som mose, da de ikke har megen karakter af eng, og næppe får det. Området er ikke udpeget som Natura2000 område.

Vestfoldens natur består af beskyttet engareal mod nord, en meget smal bræmme på østsvendt skråning og en kulturgræsmark mod syd. Beskrivelsen vedrører engarealet mod nord.

Spøttrup Sø blev genetableret i 1994, og før den tid var en stor del af den nuværende søbund og næromgivelser i omdrift. Se de historiske kort, se fig. 3. Området med foldene har HighNatureValue værdier op til 7. Der er dog tale om passive point, dvs. ingen af de tildelte point er baseret på naturværdier, se fig. 4-6. - Spøttrup foldene afgræsses begge af DH stude. Kvæget græsser i området i sommerperioden. Dyrene får vand fra søen.



Fig. 1. Delområder for den botaniske beskrivelse af foldene ved Spøttrup Sø.

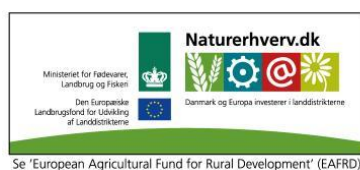
Vedrørende Østfolden er delområderne Nord og Syd beskrevet nærmere for de dele, der er beskyttet natur.

Gul streg: Eksisterende foldafgrænsning af Østfold i nord og syd.

Stiplet gul streg: Adskillelsen mellem de to beskrevne områder.

Vedrørende Vestfolden er området markeret som 'Vest' beskrevet botanisk.

Gul cirkel: Placering af dokumentationscirkler



Derudover har projektet fået støtte fra Kvægafgiftsfonden, Region Midtjylland samt kommunerne Ringkøbing-Skjern, Skive, Holstebro og Randers.





Fig. 2 Arealer beskyttet af naturbeskyttelsesloven .

Eng: Blåskravering.

Mose: Brunlig skravering.

Vandflader: Blå skravering.

Vandløb: Blå linje.

Diger: Brune linjer.

Vandløb danner foldgrænse mod øst.

Rød linje: Ydergrænse for folde ifølge Skive Kommune. Luftfoto 2012.

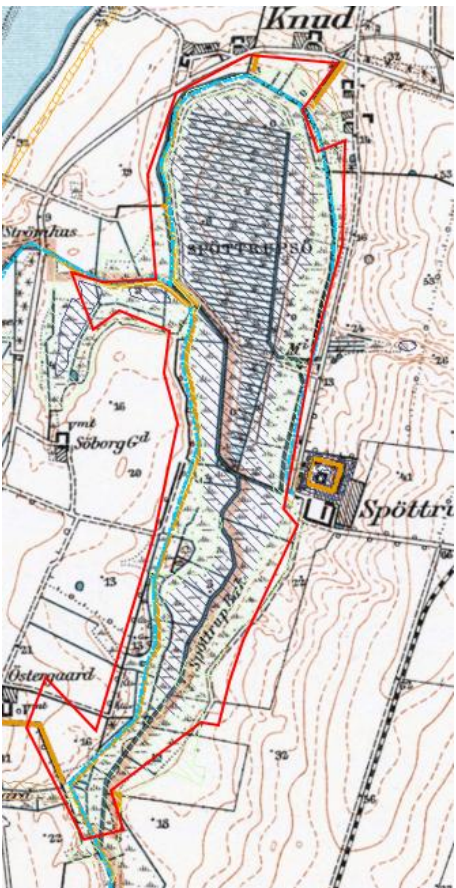


Fig. 3a. Spøttrup Sø med begyndende dræning af den centrale del af området. Målebordsblad fra perioden 1900-1950.



Fig. 3 b. Luftfoto fra 1954 viser området som drænet og især at de centrale dele af nuværende sø er i omdrift. Helt frem til søen blev genskabt i 1994 var der omdriftsarealer i området.



Fig. 4. High Nature Value kort for arealerne ved Spøttrup Sø. Højeste værdi i Østfolden er 7 (gulligrøn). Højeste værdi i Vestfolden er 6 i beskyttet eng.

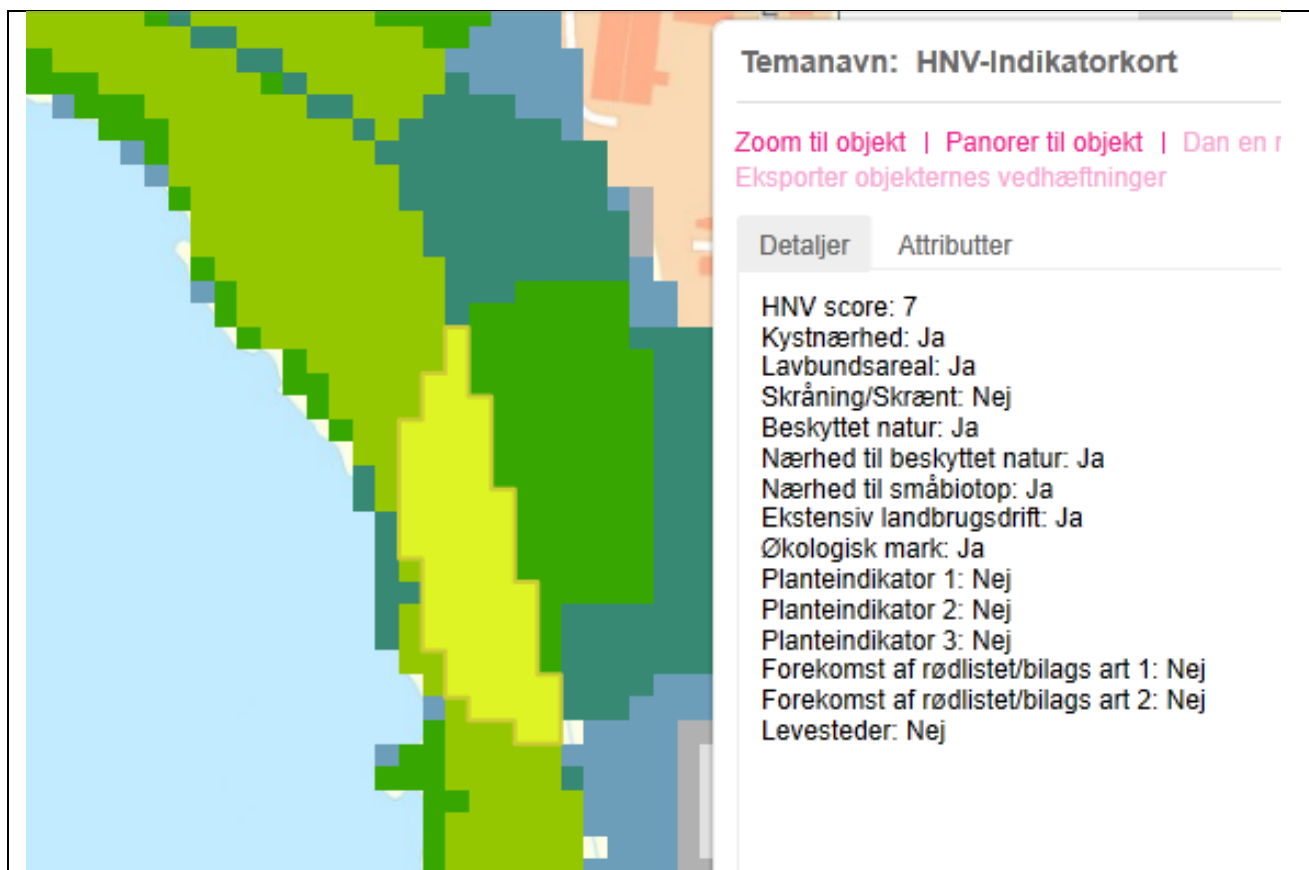


Fig. 5. HNV grundlag for Østfolden. Bemærk, at der kun er givet passive point og ikke er givet point for botaniske kvalitet.

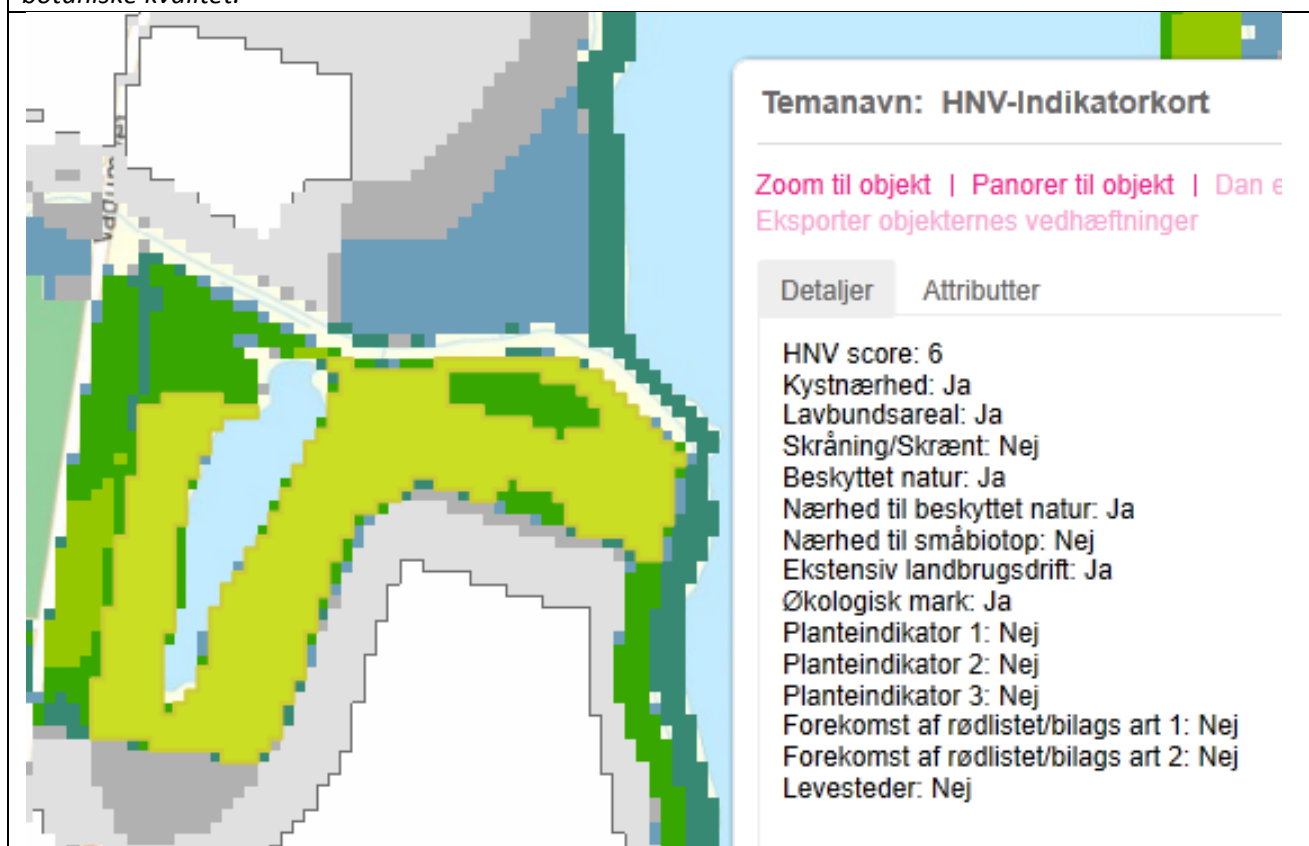


Fig. 6. HNV grundlag for Vestfoldens bedste del. Bemærk, at der kun er givet passive point og ikke er givet point for botaniske kvalitet.

Overordnet målsætning for plejen

Fokus i lægges på Østarealernes botaniske naturkvalitet, specielt at bevare og fremme høj botanisk naturkvalitet i moseområderne i Østfolden, som stedvis har en god hydrologi med trykvand. Vestfoldens naturgrundlag er mindre gunstig mht. flora. Her er målet raste- og yngleområde for fugle.

Den vægtede naturkvalitetsscore for foldene ses af tabel 1. Som det fremgår ligger scoren for Østfolden betydelig højere end for Vestfolden. Da scoren er over 2,5 kan begge folddele i Østfolden score ét plantepoint på HNV systemet, som pt. kun er givet passive point på arealinfo. Det nordlige område i Østfolden har dog en bedre naturkvalitet end det sydlige område og scorer på niveau med landsgennemsnit. Vestfolden scorer generelt lavt. Østfolden har en langt større artstæthed (antal arter i dokumentationscirklen) end Vestfolden.

Tabel 1. Naturkvalitetsscore for delområderne (arealer og cirkler) vægtet med arternes forekomst på de pågældende delområder samt antal arter i 5 m cirklen. Områderne i Østfolden er vurderet som mose og arealet i Vestfolden som eng.

	Nord		Syd	Vest	
	areal	cirkel	areal	areal	cirkel
Lavmose-score/eng-score	3,06	3,22	2,75	1,86	0,74
Antal arter i cirkel		38			13
Opnået score giver HNV plantepoint, antal point	1	1	1	0	0
Vurderingsgrundlag	MOSE	MOSE	MOSE	ENG	ENG

Tabel 2. Naturkvalitetsscore, landsgennemsnit.

	Landsgns. for mose/rigkær (habitatnaturtype 7230)	Landsgns. for tidvis våd eng (habitatnaturtype 6410)
Artsscore gennemsnit, uvægtet	3,08	3,15
Antal arter i 5 m cirkel	26	18

Den langsigtede målsætning for plejen er: 1) at fremme og sikre høj botanisk naturkvalitet i de beskyttede moseområder i Østfolden, 2) At sikre Vestfolden til gavn for eng- og vandfugle.

På kort sigt drejer det sig om: 1) i mosen at sikre, at den ikke gror til i høje stauder som lådden dueurt og tagrør, 2) at moserne plejes, så der bliver bedre plads til de lavtvoksende arter, 3) at sikre god nedgræsning i Vestfolden sidst på sæsonen.

Beskrivelse af botanisk sammensætning med plus og minusarter og deres håndtering

Arealerne ved Spøttrup Sø er beskrevet botanisk den 14. juli og 15. august 2014 af Natur & Landbrug ApS ved naturkonsulenterne Lisbeth Nielsen og Anna Bodil Hald, dels arealerne som helhed dels ved udlæg af to georefererede dokumentationscirkler på de botanisk bedste steder inden for de to foldområder. Arternes naturkvalitetsscore er vægtet med artens forekomst vurderet på en skala fra 1-10. De forskellige delområder karakteriseres nedenfor med naturkvalitetsscore og struktur.

For de analyserede arealer og cirkler er forekomst af arter i de forskellige naturkvalitetsværdier illustreret i figur 7 og 8.

Foldene rummer kun få arter med høj naturkvalitetsværdi, plusarter. De bedste arter har score 5 ud af 7 mulige. Fra Østfolden kan især fremhæves følgende gode arter med angivelse af deres naturkvalitetsscore i parentes: dusk-fredløs (5), maj gøgeurt (5) og kær-trehage (5) samt blandt arterne med score 4 engkabbeleje og trævlekrone. Området har arter, der indikerer trykvand, bl.a. tykbladet ærenpris, engkabbeleje og vinget perikum. Vestfolden har kun én art med score 5, og det er fra de mere tørre skråninger, nemlig liden klokke. Blandt arter med score 4 fra Vestfolden kan nævnes kær-tidse.

Særlig negative arter, minusarter, forekommer mest markant i Vestfolden, hvor de udgør en stor andel af det samlede artsantal, herunder almindelig kvik. I Østfolden er der flest negative arter i den sydlige del, herunder lådden dueurt.

Plejen skal sigte mod at fremme plus arter og reducere minus arters forekomst. Desuden er målet at fremme blomstring til gavn for insekterne og arternes spredning. I Vest er den botaniske kvalitet så dårlig, at det primære mål for plejen er fuglelivet.

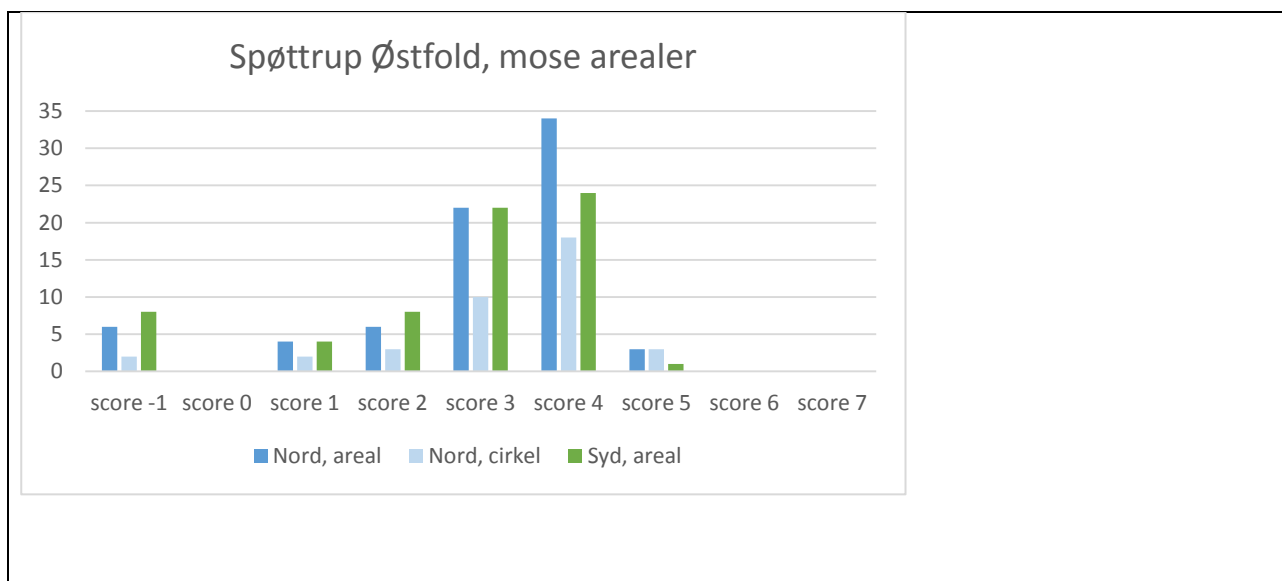


Fig. 7. Spøttrup Østfold. Forekomst (pointsum) af arter med forskellig naturkvalitet på arealerne som helhed og i dokumentationscirklerne. Jo højere score en art får og jo højere forekomst af arter med høj score, desto bedre naturkvalitet.

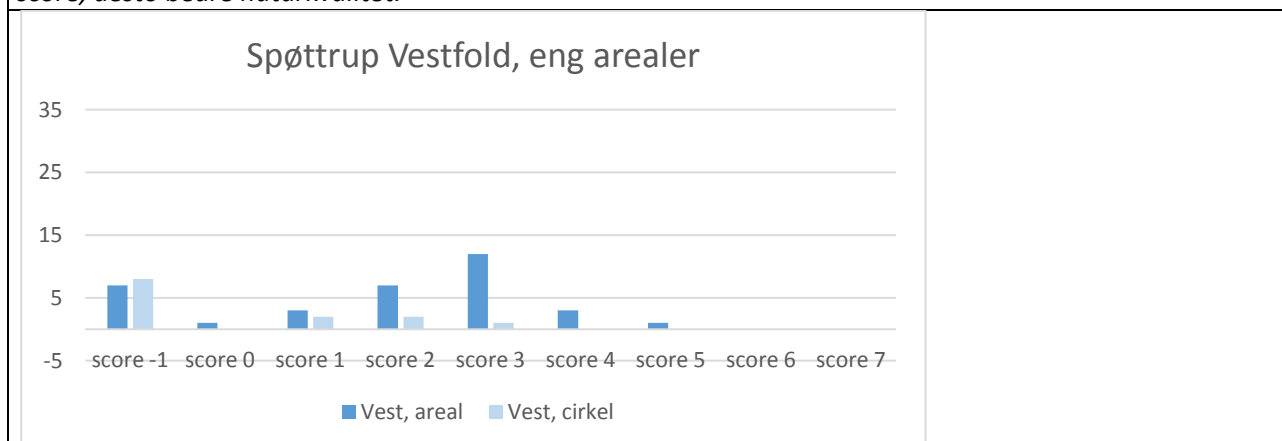


Fig. 8. Spøttrup Vestfold. Forekomst (pointsum) af arter med forskellig naturkvalitet på arealerne som helhed og i dokumentationscirklerne. Jo højere score en art får og jo højere forekomst af arter med høj score, desto bedre naturkvalitet.

Østfold område Nord består af en mosaik af mere tørre områder med krybhvene og sumpstrå nedgræsset af dyrene, ugræssede tørengsområder domineret af fløjlgræs, våde mere eller mindre trykvandsbetingede moser hvor dyrene kun har været sporadisk og som er under pres fra tagrør og endelig meget våde områder, hvor dyrene slet ikke har været. Nogle af disse er med store bestande af tagrør, andre er domineret af lådden dueurt. Blågrøn kogleaks dominerer i store bestande langs søen. I både tørre og sumpede områder dominerer sump-kællingetand, hvilket indikerer overskud på K og P i området. Andre våde områder domineres af næbstar, krybhvene, kærstar, tagrør eller lysesis – alle arter, der holder af den høje vandstand og som hæmmer en mere alsidig flora. Området har dog flere gode synlige engarter, bl.a. maj-gøgeurt, engkarse, eng-forglemmigej, kær-svovlrod, smalbladet kæruld og engkabbeleje.

Dokumentationscirklen blev udlagt i et trykvandspræget område med maj-gøgeurt.

Østfold område Syd ligner meget arealet mod nord inkl. områder med lådden dueurt. Dog er naturkvaliteten lavere med større indslag af negative arter, bl.a. almindelig kvik. Enkelte områder var præget af en næringsbegünstiget art, bredbladet dunhammer.

Den besøgte del af Vestfolden var en højt voksende græseng ved besigtigelsen. Området er domineret af krybhvene, rørgræs og almindelig kvik og almindelig hvene alt afhængig af terræn niveau. Et mindre område bestod af en sump med bredbladet dunhammer. Dokumentationscirklen er lagt på mere artsrigt sted, men giver ikke megen håb for den botaniske naturkvalitet. Der var stort set ikke tegn på, at dyrene havde været i området ved besigtigelsen i august 2014. Vandhullet er groet helt til i bredbladet dunhammer og andre rørskovsarter.

Plejeplanens hovedpunkter

Som særligt synlige ansvarsarter for Østfolden foreslås dusk-fredløs (foto J.C. Schou) og maj gøgeurt.



Dusk-fredløs



Maj-gøgeurt

Andre væsentlige gode synlige arter i Østfolden, der kan fremhæves **trævlekrone, engkabbeleje og smalbladet kæruld**.

Vestfolden har pt. ikke egnede arter som ansvarsarter.

Strukturindeks anvendes til at vurdere vegetationens højdefordeling på arealet. Der findes for visse naturtyper en ideal. Målene og ideal er vist i tabel 3. Den meget høje vegetation fylder generelt alt for meget. Det kræver meget mere græsning at opnå en god struktur. *Eng skal være græsset godt ned om efteråret for at tjene formål til fugle, dvs. i dette tilfælde vil det være bedre med stort set al vegetation lavere end 15 cm.*

Tabel 3. Strukturkarakter (tal fra 1 til 5) vist i højdegrupper for de analyserede arealer og cirkle. Moser kan sammenlignes med ideal for rigkær og enge kan sammenlignes med tidvis våd eng. Vurdering på en skala fra 1-5 er markeret med rødt, hvor gruppen er for udbredt og med blå, hvor højdegruppen fylder for lidt arealmæssigt i forhold til ideal.

	Østfold, Nord	Østfold, Nord	Østfold, Syd	Vestfold	Vestfold	Ideal eng Habitat naturtype e 6410	Ideal Rigkær Habitat naturtype 7230
Variabel	areal	cirkel	areal	areal	cirkel		
Uden vegetation*	2	1	1	1	1	1	2
< 15 cm*	2	4	2	1	1	4	4
15-50 cm*	4	4	3	2	1	4	3
> 50 cm*	4	2	5	5	5	1	1
Dværgbuske*	1	1	1	1	1	2	1
Vedplanter (kronedække)**	1	1	1	1	1	2	1
Forekomst af invasive arter**	1	1	1	1	1	1	1

*Karakterskala: 1 (0-5 %), 2 (5-10 %), 3 (10-30 %), 4 (30-75 %) og 5 (75-100 %).

**Karakterskala: 1 (0 %), 2 (1-10 %), 3 (10-25 %), 4 (25-50 %) og 5 (50-100 %)

Med hensyn til forvaltning i næste målperiode er målet en mosaik af områder med forskellig struktur fremmet af de ret varierende hydrologiske forhold, der betyder forskel i vegetation og forskel i dyrenes muligheder.

Blågrøn kogleaks vrages af kvæget og har kun enkelte steder tegn på bid. For at give vadefugle adgang til søens vandkant er det derfor en god ide at slå bestanden af kogleaks af på delstrækninger, så der dannes uhindret passage ud til søen. Tilsyneladende har der allerede været slået sådanne delområder, og det er en god ide at følge op således at der fortsat sikres åbninger i bestanden. Søbunden er rimelig fast og maskinel slåning ser ud til at være muligt flere steder.

De mest artsrige områder er temmelig våde, det er dog med en fast bund under og studene har visse steder græsset større områder tilstrækkeligt til at holde tagrør nede, så de spredte og bidte skud er 30-50 cm høje. Man kan forestille sig at racer som dexter og angus vil være mere villig til at gå ud i disse fugtige områder.

En større artsrigdom på de tørre delområder kan fremmes ved at supplere afgræsning med afpudsning om efteråret, hvis dyrene ikke til den tid har fået det græsset ned. Arealet fremstår som om der ikke har været græsset tilstrækkeligt ned de foregående år. Derfor vil et øget græsningstryk om efteråret få arealet til at stå med friske skud til næste forår og det vil gøre det lettere at få græsningen i gang til den tid. Lige nu er disse ugræssede områder meget blomsterrige af især kællingetand til glæde for insekterne, så det vil være bedst at vente til sidst på sæsonen med at åbne op her.

Ved tidlig udbinding og evt. øget dyrehold suppleret med dyr af andre racer kan der stiles mod at græsningen følger mere med produktionen fra først på sæsonen.

Forvaltningspunkter i næste målperiode for hele Østfolden:

- Mod søen sikres flere åbne områder i kogleaksbestanden, så der fremkommer uhindret adgang mellem land og vandet for kvæg og fugle. Hjælpe dyreholdet ved mekanisk afslåning af kogleaks på delstrækninger.
- Større bestande af tagrør og lådden dueurt holdes tilstrækkeligt nedgræssede til at give en lysåben bund til øvrige arter, dvs. holde øje med at disse arter ikke breder sig
- De undergræssede områder med gammel og vissen vegetation (fra periode uden pleje) kan på de tilgængelige dele afpudses så græsningen hjælpes til at komme i god gænge.

Det kræver at dyreholdet er tilstrækkeligt stort til at pleje området, samt at dyrene er villige til at græsse de fugtige områder. Det foreslås at have dyr i flokken, der kender området.

Forvaltningspunkter i næste målperiode for Vestfolden:

- Der græsses hårdt i bund om efteråret, så der bliver åben plads til engfugle
- Afgræsningsintensitet kan øges med større dyrehold eller ved at frahegne omdriftsarealer, der i stedet kan benyttes til slæt og som buffer.
- Både naturmæssigt og fodringmæssigt fordelagtigt med afgræsning af korte friske skud, frem for som nu, hvor plantebestanden primært består af gammelt og vissent græs.
- Med slæt og afpudsning som supplement til afgræsning kan arealerne komme hurtigere ind i en god gænge til en fremtidig naturpleje med fokus på fuglelivet.

Anbefalingerne skal afstemmes med eventuelle tilskudsregler for arealerne.

På længere sigt

I Østfolden findes ikke længere områder domineret af højstauder som lådden dueurt og tagrør. Der holdes øje med at pil ikke etablerer sig. Kogleaksområderne langs søbredden findes stadig, men med større strækninger med uhindret adgang for fugle mellem land og vand.

I Vestfolden henligger nedgræssede områder med sjapvand til engfugle om efteråret.

Administrative informationer

Målperiodens længde





Naturplejerens navn og tlf....

Kommunens kontaktperson og tlf....

Konsulent og tlf....

Logbog med foto dokumentation

14. juli 2014		Nordlige foldafsnit
		Østlige foldafsnit område på vej til god græsningsgænge med mosaikstruktur
		Blågrøn kogleaks i bræmme langs sø (tv) – her vil det være godt med åbning til søen ved maskinel afhugning
		Lådden dueurt (tv) skal helst ikke brede sig og skygge for alle de andre arter

		<p>Her er det græsset fint til søkant – fint for fuglelivet</p>
		<p>Undergræsset område mod øst – her kan det være fordelagtigt at hjælpe afgræsning på vej ved afpudsning med en rough-cutter</p>
		<p>Her foto langs grænse i østfold – venstre side af hegn er uafgræsset – så selv om der er undergræsset er det bedre end ugræsset med hensyn til lystilgang til bundvegetation</p>
		<p>Studegræsning i Østfold</p>

		<p>Vestfold set fra fugletårn juli 2014</p>
		<p>Eng ved fugletårn – fremstår ugræsset i juli 2014</p>
		<p>Cirkel ved fugletårn - view</p>
		<p>Cirkel ved fugletårn - detail</p>



Stude i Vestfold i juli 2014 – her afgræsser de en kulturgræsmark, der er inddraget i hegnsområdet – meget høj og vissen alm. rajgræs – området virker plant og let at slå til hø/wrap, hvilket anbefales når der er så få græssende stude til området.